

Ministerul Infrastructurii
și Dezvoltării Regionale
al Republicii Moldova

Agenția de
Dezvoltare Regională
Sud

Coordonat:

Lilia Dabija,

Secretar General

„___” _____ 2022

Aprobat
prin Decizia CRD
nr. ____ din _____ 2022

RAPORT DE PROGRES

privind implementarea POR Sud 2022-2024

Perioada de raportare
ianuarie - iunie 2022

Cimișlia, 2022

Cuprins:

Lista de abrevieri și acronime:	3
Sumar executiv	4
Introducere	8
Principalele rezultate ale POR Sud atinse în perioada de raportare	11
Obiectivul General 1: Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a RDS	11
<i>Direcția prioritară 1.1. Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii</i>	12
<i>Direcția prioritară 1.3. Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune</i>	14
<i>Direcția prioritară 1.4. Cooperarea regională și transfrontalieră</i>	14
Obiectivul General 2: Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii	16
<i>Direcția prioritară 2.1. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază din regiune</i>	18
<i>Direcția prioritară 2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri</i>	24
<i>Direcția prioritară 2.3. Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor</i>	26
Obiectivul General 3: Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională	27
<i>Direcția prioritară 3.1. Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională</i>	29
<i>Direcția prioritară 3.2. Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională</i>	30
<i>Direcția prioritară 3.3. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională</i> ...	30
Cooperarea cu partenerii de dezvoltare	31
Provocări și riscuri	32
Bune practici și Lecții învățate	32
Concluzii	33

Anexe:

Anexa 1: Raport privind dezvoltarea capacităților specialiștilor ADR Sud, membrilor CRD Sud și reprezentanții APL din RDS în perioada ianuarie-iunie 2022.

Anexa 2: Repartizarea mijloacelor financiare ale FNDRL pentru perioada ianuarie-iunie 2022.

Lista de abrevieri și acronime:

AAS	– Aprovizionare cu apă și sanitație
ADR	– Agenția de Dezvoltare Regională
APL	– Administrația Publică Locală
BNS	– Biroul Național de Statistică
BRCT	– Biroul Regional pentru cooperare Transfrontalieră
CNCDRL	– Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale
CRD	– Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CR	– Consiliul Raional
DR	– Dezvoltarea Regională
DUP	– Documentul unic de program
EE	– Eficiență energetică
FNDRL	– Fondul național pentru dezvoltare regională și locală
GIZ	– Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
ISA	– Infrastructura de suport în afaceri
MIDR	– Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
PAF	– Planul Anual de Finanțare
POR	– Program Operațional Regional
PCTT	– Program de Cooperare Transfrontalier și Transnațional
UIP	– Unitatea de implementare a proiectelor

Sumar executiv

Potrivit prevederilor Legii nr.438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, documentul de planificare a dezvoltării durabile echilibrate și durabile care conține programe, proiecte și activități prioritare la nivel regional este Programul Operațional Regional (POR).

POR Sud 2022-2024 reprezintă primul ciclu de implementare a Strategiei de Naționale de Dezvoltare Regională (SNDR) 2022-2028. Prin conținutul său, documentul prezintă o continuare logică a Strategiei de Dezvoltare Regională Sud pentru anii 2016-2020 și este corelat cu obiectivele strategice ale Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru anii 2022-2028, aprobată de Guvern prin Hotărârea Guvernului nr. 40/2022.

POR Sud 2022-2024 a fost elaborat în rezultatul dezvoltării, evaluării și aprobării proiectelor de dezvoltare regională identificate în cadrul Apelului de Propuneri de Proiecte lansat la data de 10.08.2020, organizat în perioada august 2020-februarie 2021, pentru perioada anilor 2022-2024.

Documentul final a fost supus aprobării de CRD Sud la data de 23.03.2022 (Decizia nr.01/03 din 23.03.2022).

Raportul de progres privind implementarea POR Sud 2022-2024 este instrumentul care trasează direcțiile de dezvoltare pe termen mediu a regiunii, are menirea de-a prezenta în dinamică evoluția Regiunii de Dezvoltare Sud, prezintă o analiză a progresului realizării programului.

Prezentul raport cuprinde o descriere a realizărilor obținute de ADR Sud în perioada de referință, ca urmare a realizării activităților prioritare incluse în POR. Scopul raportului este de a analiza gradul de implementare a POR Sud 2022-2024 și de a recapitula lecțiile învățate la compartimentul implementare POR.

În acest context, în planul de activitate al ADR Sud pentru anul 2022, aprobat prin decizia CRD Sud nr.01/03 din 23.03.2022, au fost incluse acțiuni concrete ce urmează a fi întreprinse în perioada 01.01.2022-31.12.2022, pentru realizarea cu succes a POR Sud.

În vederea asigurării acestui deziderat, pe parcursul perioadei ianuarie-iunie 2022, activitățile au fost desfășurate în conformitate cu Planul de acțiuni privind implementarea POR Sud pentru anii 2022-2024, precum și a Planului de activitate al Agenției de Dezvoltare Regională Sud pentru anul 2022.

În Documentul Unic de Program (DUP) 2022-2024, pentru RD Sud, au fost incluse 10 proiecte, cu un cost total de 349.553.702,12 lei, pentru implementarea cărora din FNDRL a fost solicitată suma de 292.994.379,89 lei, cu contribuția financiară a beneficiarilor (APL) în sumă de 56.559.322,23 lei. Pentru anul 2022 au fost propuse spre lansare 9 proiecte, 1 proiect fiind plasat în așteptare.

În perioada după aprobarea DUP 2022-2024, în contextul de ajustare a bugetele proiectelor au fost dispuse acțiuni necesare de ajustare prin actualizarea a documentației de deviz și de verificare de către autoritățile, atestate, conform prevederilor Hotărârii de Guvern nr.361/1996 cu privire la asigurarea calității construcțiilor.

În vederea atingerii obiectivelor POR Sud 2022-2024, prin Decizia CNCDR nr.05/22 din 28.02.2022 privind aprobarea actualizărilor costurilor a proiectelor prioritare de dezvoltare regională incluse în Planului anual de finanțare pentru anul 2022, au fost aprobate spre finanțare 5 proiecte de dezvoltare regională, 4 sunt în proces de așteptare a aprobării de către CNCDR a costurilor actualizate, conform tabelului de mai jos:

<i>Tabelul nr.1. Proiecte aprobate/ în așteptare spre finanțare în anul 2022</i>				
Nr.d/o	Denumirea proiectului	Domeniul de intervenție	Costul total al proiectului	Suma solicitată din FNDRL
<i>Proiecte aprobate spre finanțare în anul 2022</i>				
1	Racordarea la utilități a subzonei nr.18(Cahul) din cadrul Zonei Economice Libere ”Bălți”	VIA	13.315.770,00	11.962.541,56
2	Apeduct magistral Ștefan Vodă - Căușeni-Căinari	AAS	5.555.555,00	5.000.000,00
3	Extinderea sistemului de canalizare în orașul Cimișlia	AAS	37.911.290,00	33.627.807,08
4	Modernizarea stației de epurare a apelor uzate din or. Căușeni, etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul ”Căușenii Vechi”	AAS	73.458.760,00	58.260.142,56
5	Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelelor de canalizare și regionalizarea serviciului.	AAS	66.397.030,00	56.660.569,52
<i>Proiecte în proces de așteptare a aprobării de către CNCDR a costurilor actualizate</i>				
1	Consolidarea revitalizării urbane prin dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice în sectorul Căușenii Vechi, din orașul Căușeni		8.011.955,57	14.057.175,51
2	Construcția apeductelor magistrale Iargara-Borogani, Iargara –Tigheci și a	AAS	35.369.200,00	39.609.463,23

	rețelelor de apeduct interioare în localitățile Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cuporani din rn.Leova			
3	Construcția apeductelor interioare în satele Tomai și Sărata Răzeși, raionul Leova	AAS	32.480.020,00	30.316.177,95
4	Construcția apeductului magistral Sărata Nouă-Sărăteni cu conectarea localităților Seliște, Cazangic, Beștemac, Troian, Vozniseni, Sărăteni, Orac, Ceadăr.	AAS	50.221.107,00	52.413.539,99

Potrivit tabelului respectiv, 4 proiecte regionale au fost supuse actualizării documentației de deviz și de verificare de către entitățile atestate, și odată cu aprobarea de către CNCDDL a actualizărilor costurilor, ADR Sud va fi disponibilă prin urmare la proceduri legale de implementare a acestora.

Ca urmare, a implementării acestor proiecte, urmează a fi atinși o serie de indicatori de produs, potrivit cărora va fi posibil de apreciat nivelul de realizare a proiectelor și impactul acestora asupra RDS.

În domeniul valorificării infrastructurii de afaceri:

A fost inițiată procedura de implementare a 1 proiect finanțat din sursele FNDRL.

În urma implementării acestui proiect se preconizează să fie realizați următorii indicatori:

- 2,4 km rețele electrice de tensiune înaltă, planificată;
- 1,41 km rețea de apeduct, planificată;
- 1,58 km rețea de canalizare, planificată;
- 0,87 km rețea de gaze naturale cu presiune medie, planificate.

În domeniul revitalizării urbane și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice:

Se planifică a fi inițiat 1 proiect finanțat din sursele FNDRL, în urma căreia se preconizează a fi obținuți următorii indicatori:

- 9 terenuri de joacă amenajate, planificate;
- 4 blocuri locative amenajate, planificate;
- 1 stadion multifuncțional amenajat, planificat.

În domeniul aprovizionării cu apă și sanitație

A fost inițiată procedura de implementare a 7 proiecte finanțate din sursele FNDRL (6 proiecte de infrastructură și 1 proiect de elaborare a studiului de fezabilitate). În urma implementării proiectelor respective se preconizează să fie realizați următorii indicatori:

- 157,96 km de rețele de apeduct, planificate;

- 49,76 km de rețele de canalizare, planificate;
- 13 stații de epurare a apelor uzate, planificate;
- 16 stații de tratare a apei, planificate;
- 3 castele de apă, planificate;
- 1 turn de apă, planificat;
- 8 rezervoare de apă potabilă, planificate.

Componenta de raportare, bazată pe activitățile realizate de ARD Sud în prima jumătate a anului 2022, în vederea implementării obiectivelor strategice din POR Sud 2022-2024, a derivat cu următoarele rezultate :

- 1 ședință CRD Sud desfășurată;
- 9 activități de consolidare a capacităților pentru specialiștii ADR Sud, APL și actorii regionali;
- 1 vizită de studiu desfășurată (Forum Urban Mondial, Katowice, Polonia);
- 1 proiect evaluat post-implementare;
- 11 proceduri de achiziții lansate;
- 1 contract de antrepriză semnat cu operatorul economic privind executarea lucrărilor de construcție, pentru 1 proiect finanțat din FNDRL;
- 1 contract de prestări servicii semnat privind elaborarea studiului de fezabilitate, în cadrul proiectului „Apeduct magistral Ștefan Vodă-Căușeni-Căinari”
- 1 proiect semnat cu Solidarity Fund PL în Moldova „Suport orașelor din Regiunea de Dezvoltare Sud privind implementarea eficientă a politicilor publice naționale în domeniul dezvoltării urbane”.

Introducere

Agenția de Dezvoltare Regională Sud (ADR Sud) este o instituție publică, al cărei fondator este autoritatea de elaborare a politicii de dezvoltare regională, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR), constituită pentru implementarea politicii de dezvoltare regională la nivelul Regiunii de Dezvoltare Sud. ADR Sud are rolul de a contribui la dezvoltarea durabilă și echitabilă pe întreaga întindere a regiunii, urmărind înlăturarea dezechilibrelor dintre diferitele zone ale acestei în favoarea locuitorilor ei.

Cel mai important obiectiv al activității ADR Sud rezidă în implementarea Programului Operațional Regional Sud (POR Sud), document regional de bază ce stabilește direcțiile strategice pentru dezvoltarea regiunii Sud și realizarea politicii naționale de dezvoltare regională în regiunea Sud.

Programul Operațional Regional Sud 2022-2024 este principalul document de planificare a dezvoltării echilibrate și durabile a Regiunii de Dezvoltare Sud, elaborat pentru o perioadă de 3 ani, care are drept scop asigurarea unui cadru eficient de planificare pentru a determina direcții și ritmul de dezvoltare, a eficientiza activitatea autorităților în gestionarea problemelor regionale, în utilizarea resurselor financiare, de a promova regiunea și de a atrage fonduri externe pentru a implementa proiectele investiționale planificate.

Potrivit programului regional, principala viziune strategică pe care trebuie să-o atingem întru realizarea politicii de dezvoltare regională este următoarea:

Sprijinirea creșterii competitivității și dezvoltării durabile a Regiunii de Dezvoltare Sud, aiustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor din Regiune.

Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă RD Sud

Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de coordonare și implementare a politicii de dezvoltare regională.

Realizarea obiectivelor menționate au drept scop într-un final atingerea următoarelor rezultate, până la finele anului 2024:

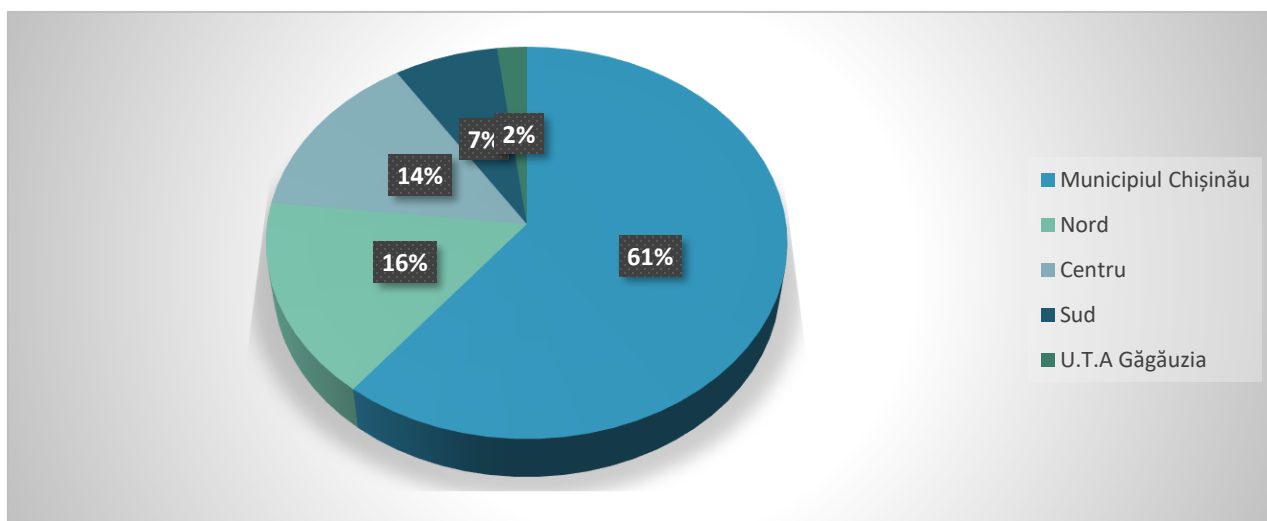
1. Creșterea ponderii PIBR a RD Sud de la 7,0% până la 7,5 %;
2. Creșterea ratei de ocupare a populației - minim 32%;

3. Sporirea accesului populației la serviciile publice de apeduct din surse sigure de apă-minim 75%;
4. Sporirea accesului populației la serviciile publice de canalizare-minim 15,0%;
5. Sporirea accesul populației la sistemul de colectare a deșeurilor-minim 26%;
6. Creșterea coeficientului de implementare a proiectelor incluse în DUP, în comparație cu ciclul precedent (2016-2020) de la 69,2% la minim 75%;
7. Creșterea coeficientului de valorificare a resurselor planificate de la 63,3% la minimum 75%

Evoluția PIB-ului regional a început a fi monitorizat începând cu anul 2014, anul pentru care BNS oferă informația ce ține de PIB dezagregată pe regiuni de dezvoltare. Conform metodologiei de calcul, valorile pentru indicatorul respectiv sunt furnizate cu o reținere de 2 ani.

În pofida unor mici progrese înregistrate în ceea ce privește produsul intern brut regional, economia RDS rămâne a fi slab dezvoltată și puțin competitivă în contextul național, fiind condusă de tendința generată de disparitățile între municipiul Chișinău și celelalte regiuni de dezvoltare.

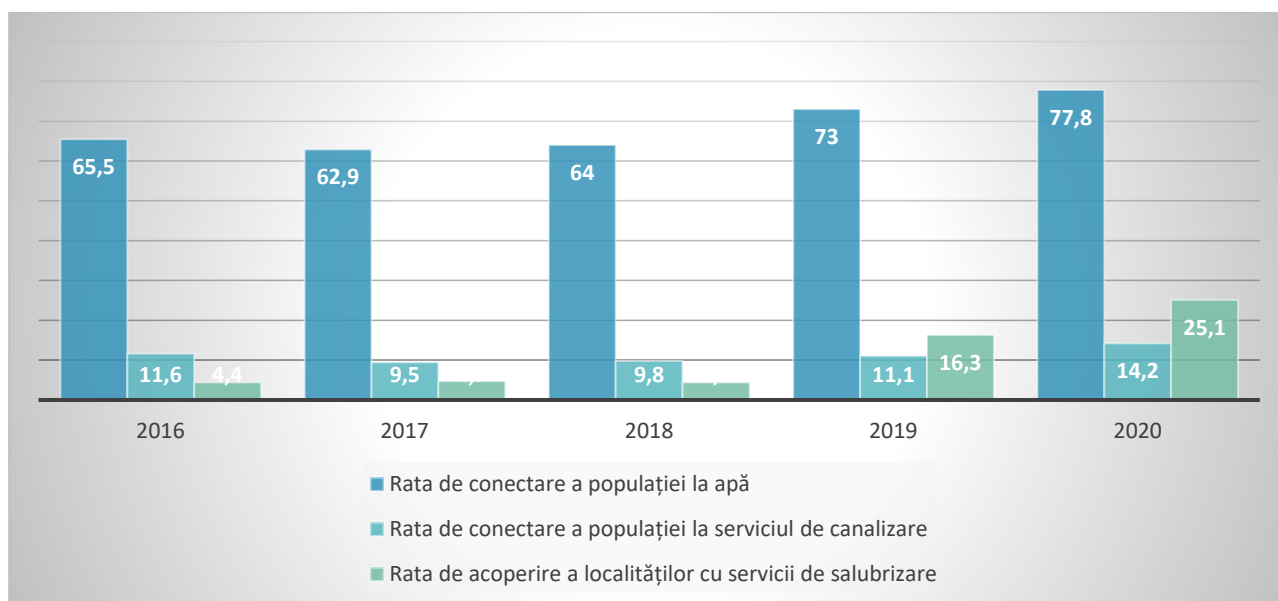
Figura nr.1. Contribuția regiunilor de dezvoltare la formarea PIB 2019

Astfel, conform datelor generate de BNS, putem menționa că din punct de vedere a nivelului de dezvoltare economică, RDS atestă o dinamică inferioară față de celelalte regiuni de dezvoltare. În ceea ce privește dimensiunea PIB, RDS se poziționează pe locul trei dintre regiunile de dezvoltare(cu excepția Municipiului Chișinău) și contribuie cu 7% la crearea PIB-ului național.

Totuși, este de remarcă că în ultimii ani se atestă o discrepantă dintre capitală și restul regiunilor la nivelul de distribuție a producției. Acest lucru se datorează faptului că procesul de creștere economică tinde să se concentreze cel mai mult în municipiul Chișinău. Municipiul Chișinău continuă să fie principalul pol de concentrație a PIB-ului, atingând în anul 2019 nivelul de 61%.

Cu referire la infrastructura tehnico-edilitară, în ultimii cinci ani RDS a înregistrat progrese majore, înregistrând o dinamică pozitivă, atât la capitolul accesul populației la apeduct, sistemul de canalizare cât și la accesul localităților la serviciile de salubritate.

Astfel, conform datelor BNS, în perioada 2016-2020 situația se prezintă în felul următor:

Figura nr.2. Asigurarea cu infrastructura tehnico-edilitară a RDS

În rezultatul analizei, celor menționate mai sus, rezultă că pentru asigurarea dezvoltării și creșterii economice a regiunii este indispensabil de atras investiții, aplicând la diferite fonduri naționale și externe. În acest context, conform Decizie CNCDR 01/22 din 01.02.2022 au fost aprobate 10 proiecte de dezvoltare regională, pentru dezvoltarea economică a RDS.

În continuare, ne propunem să analizăm în detaliu activitățile realizate în perioada ianuarie-iunie 2022 la nivel de fiecare obiectiv, în următoarele capitole.

Principalele rezultate ale POR Sud atinse în perioada de raportare, la nivel de obiective generale și direcții prioritare

Obiectiv General 1 Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă în RD Sud

Potrivit prevederilor POR Sud 2022-2024, creșterea competitivității și ocupării forței de muncă este una din prioritățile principale ale regiunii, care va contribui la dezvoltarea social-economică a orașelor și la o creștere a locurilor de muncă.

În acest sens, eforturile vor fi orientate spre facilitarea dezvoltării socio-economice a orașelor regiunii, ca centre importante de creștere a competitivității regionale.

Potrivit BNS în 2020 în RDS existau 3220 agenți economici, majoritatea fiind microîntreprinderi, a căror pondere este de 81,05 %, IMM-urile reprezintă 17,95 %, iar întreprinderile mari 0,99%. Având în vedere, că 17,95 % din totalul de întreprinderi din RDS sunt IMM-uri, acestea contribuie doar cu 6,09 % la ocuparea forței de muncă.

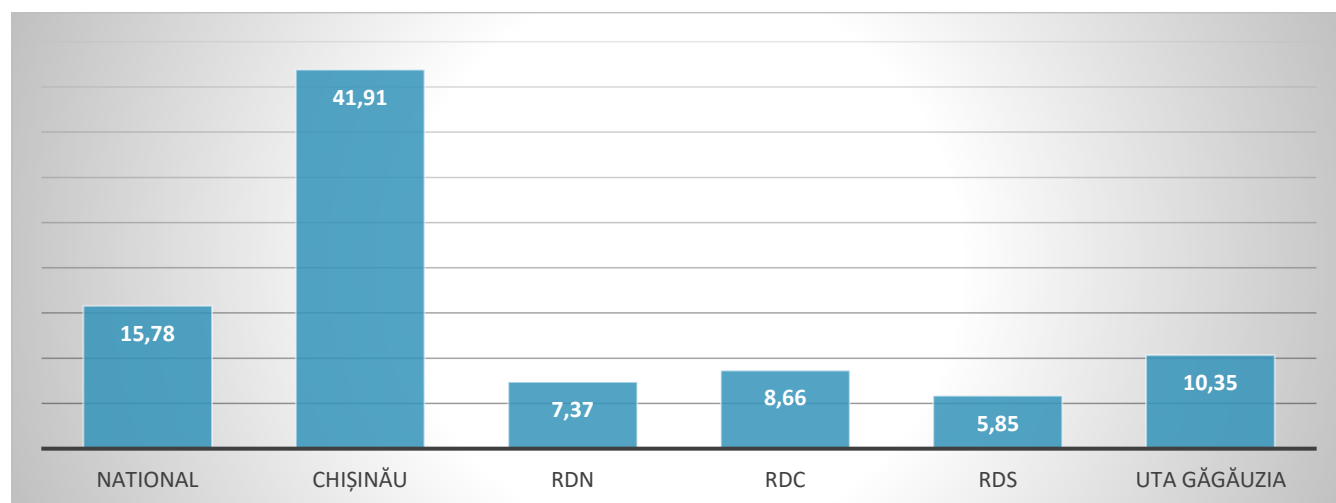

Figura 3. Densitatea IMM-urilor în profil regional, IMM/1000 locuitori

Totuși putem menționa, ca acest sector este insuficient de dezvoltat, având un impact negativ asupra competitivității economice, manifestându-se printr-un grad redus de cultură antreprenorială, reflectat prin densitatea redusă a afacerilor în RDS, astfel poziționându-se pe locul 6 în clasamentul național cu 5,85 IMM/1000 locuitori, sub media națională.

Prin urmare, obiectivul respectiv urmărește ca scop stimularea specializării inteligente în regiune prin concentrarea eforturilor de dezvoltare asupra unor domenii cheie în care regiunea deține avantaje

competitive axate pe performanțe economice demonstrate, sprijinirea dezvoltării întreprinderilor în domeniile competitive la nivel regional și forță de muncă calificată.

DIRECȚII PRIORITARE:

1. 1 Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în calitate de motoare de creștere a competitivității regiunii.

În vederea realizării acestei direcții prioritare, au fost planificate pentru a fi implementate un set de acțiuni care vor fi concentrate pe următoarele măsuri:

Dezvoltarea orașelor poli de creștere din RDS

Măsura respectivă are ca scop să sprijine dezvoltarea municipiului Cahul ca pol de creștere regională, susținând, astfel și dezvoltarea zonelor rurale proxime acestui municipiu.

În contextul măsurii respective, activitățile au fost axate pe elaborarea unui proiect de Plan de acțiuni privind implementarea Programului național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în RM, etapa I (2022-2024), ADR Sud – UIP Cahul.

În acest sens, în perioada de referință au fost parcurși următorii pași:

- Responsabilii din cadrul ADR Sud au oferit 2 consultări municipiului Cahul în vederea instituționalizării Unității de implementare a proiectelor;
- Au fost oferite 2 consultări cu referire la dezvoltarea Planului Operațional Local;
- Au fost oferite 4 consultări în dezvoltarea notelor conceptuale.

Totodată, ADR Sud de comun cu APL I Cahul , a elaborat 1 plan de acțiuni privind implementarea etapei I a Programului Național de Dezvoltare a orașelor poli de creștere în RM. În contextul implementării proiectului „Suport orașelor din Regiunea de Dezvoltare Sud privind implementarea eficientă a politicilor publice naționale în domeniul dezvoltării urbane”, ADR Sud și-a propus să realizeze un șir de acțiuni în decursul perioadei de implementare a proiectul dat:

- Acordarea asistenței primăriei municipiului Cahul în vederea instituționalizării Unității de implementare a proiectelor (elaborarea Regulamentului de activitate al UIP, elaborarea Manualului Operațional al UIP, elaborarea contractelor de angajare/fișelor de post ale personalului UIP);
- Capacitarea personalului UIP în domeniul Ciclului de management al proiectului și aplicarea la finanțatori externi;
- Organizarea suportului financiar în vederea elaborării a 2 rapoarte de audit energetic a 1 proiect inclus în portofoliul de proiecte din cadrul Planului Operațional Local al municipiului Cahul;

- Achiziționarea și livrarea echipamentului de birou către UIP Cahul.

Revitalizarea economică și socială a orașelor mici din RD Sud și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice.

Intervențiile pentru măsura respectivă sunt orientate pe procesul de revitalizare urbană a orașelor din regiunea Sud, având la bază programele de revitalizare urbană, specificând soluții de amenajare a zonelor urbane în funcție de necesitățile orașelor. Pe parcursul sem. I, ADR Sud a oferit aviz pozitiv PRU al mun. Cahul, care ulterior a fost aprobat de către Consiliul municipal Cahul.

În prima jumătate a anului 2022, urmare a concursului lansat de către Solidarity Fund PL (SFPL) în Moldova, ADR Sud, a elaborat și aplicat proiectul „Suport orașelor din Regiunea de Dezvoltare Sud privind implementarea eficientă a politicilor publice naționale în domeniul dezvoltării urbane”. Ca rezultat fiind semnarea contractului de finanțare nr. 2022-SFPL-UD-FGR-02 din 20 iunie 2022.

Urmare a implementării proiectului dat, 2 orașe din RDS vor beneficia de suport tehnic din partea ADR Sud cu privire la elaborarea PRU al localității, iar or. Cimișlia va actualiza programul existent.

De asemenea, potrivit Planului de implementare POR Sud, pentru anul 2022, în cadrul acestei direcții prioritare ADR Sud și-a propus să faciliteze procesul de implementare a unui proiect în domeniul Revitalizării Urbane (RUDISP) inițiat în anul 2022 cu suportul FNDRL. Proiectul a fost inițiat de către APL 1 a orașului Căușeni și depus în apelul de proiecte 2020 fiind aprobat spre finanțare în anul 2022 prin Decizia CNCDR din 01.02.2022.

Tabelul nr.2. Proiecte în domeniul RUDISP incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2022, MDL

Denumire proiect	Costul				
	estimat al proiectului, conform CF	actualizat a proiectului, din FNDRL	Contribuția beneficiarului,	Alocat din FNDRL	Contribuția transferată
2	3	4	5	6	7
Consolidarea revitalizării urbane prin dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice în sectorul Căușenii Vechi din orașul Căușeni.	8.011.955,57	14.057.175,51	6.751.782,49	5.412.354,89	3.375.891,25
TOTAL General	8.011.955,57	14.057.175,51	6.751.782,49	5.412.354,89	3.375.891,25

În vederea realizării acestui proiect, pentru anul 2022, a fost aprobată suma de 5.412.354,89 lei, din mijloacele FNDRL, însă e necesar de menționat că, proiectul respectiv a fost supus procesului de actualizare și verificare a costurilor. Odată cu aprobarea de către CNCDR a actualizărilor costurilor și a limitelor maxim admisibile de buget pentru proiectul vizat, ADR Sud v-a fi disponibilă pentru urmarea procedurilor legale de lansare a achizițiilor, suma actualizată fiind de 14.057.175,51 lei.

1.3. Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune

Măsura respectivă are ca scop sprijinirea sectoarelor cu cel mai ridicat potențial de specializare inteligentă din Regiunea Sud, generând un impact major asupra creșterii economice prin sporirea gradului regional de inovare, de cercetare și antreprenariat.

Potrivit măsurii respective, odată cu aprobarea Strategiei de Specializare Inteligentă SE, la nivel național, ADR Sud va facilita realizarea la nivel regional a inițiativelor centrale de specializare inteligentă.

1.4. Cooperarea regională și transfrontalieră

În cadrul acestei măsuri, în anul 2022 conform planului de implementare POR Sud au fost planificate următoarele activități:

1. Participarea în cadrul Apelurilor de propuneri de proiecte aferente Programelor de cooperare transfrontalieră și transnațională;
2. Organizarea/facilitarea evenimentelor de promovare a potențialului economic, turistic și investițional al RD Sud;
3. Promovarea activităților din domeniul DR pe pagina oficială a ADR Sud și pe alte platforme de comunicare.

În contextul perioadei de programare, specialistul ADR Sud, în calitate de membru al Grupului Național de Lucru (GNL) pentru coordonarea implementării Programelor de cooperare transfrontalieră și transnațională (PCTT), finanțate de Uniunea Europeană, a participat la 1 sesiune de instruire privind monitorizarea implementării programelor de cooperare transfrontalieră și transnațională.

Totodată, membrul GNL din cadrul ADR Sud a examinat proiectul final al Programului Interreg-Next România-Republica Moldova 2021-2027 și Regulamentul de activitate privind modul de organizare și funcționare a Grupului național de lucru pentru coordonarea implementării Programelor de cooperare transfrontalieră și transnațională, precum și o serie de proiecte de documente aferente noilor programe de cooperare, propunerile și acordurile de consimțământ asupra documentelor solicitate fiind agreeate cu responsabilul din cadrul MIDR.

Concomitent, ADR Sud a stabilit un parteneriat cu Asociația Obștească “Baștina” din satul Selemet, raionul Cimișlia și a participat, în calitate de partener și facilitator, în cadrul Festivalului “iProsop”, eveniment de anvergură națională și internațională. În cadrul evenimentului, care a întrunit peste 1500 de participanți atât din țară, cât și de peste hotare, ADR Sud a promovat, alături de organizatori, patrimoniul cultural și turistic al Regiunii de Dezvoltare Sud, precum și potențialul de dezvoltare economică a zonei.

De asemenea, în perioada de referință, în vederea promovării și asigurării transparenței și vizibilității acțiunilor întreprinse de ADR Sud și a activităților desfășurate în scopul realizării obiectivelor de dezvoltare regională, pe pagina oficială a ADR Sud au fost plasate peste 100 de comunicate informative, inclusiv anunțuri și invitații cu referire la apelurile și programele de finanțare deschise, buletine informative, rapoarte etc. Ca urmare a mediatizării activității instituției, pe pagina web a ADR Sud au fost înregistrate 346255 de vizualizări.

Totodată, pentru un impact mai mare și o diseminare cât mai largă a informațiilor către public și promovării politicii de dezvoltare regională, ADR Sud a folosit pe larg în calitate de platformă de comunicare rețeaua Facebook, prin intermediul căreia a realizat 192 de postări, care au înregistrat un număr de 178050 de vizualizări/impact persoane.

Un alt canal/instrument de comunicare utilizat de ADR Sud în perioada vizată de prezentul raport este buletinul electronic informativ. Astfel, cele două numere de buletine informative editate de ADR Sud în perioada de raportare, sub genericul “Dezvoltare Regională”, conținând știri și alte informații semnificative și relevante aferente domeniului, au permis ca ADR Sud să aibă o comunicare mai rapidă, interactivă și eficientă cu publicul țintă.

De asemenea, promovarea activității ADR Sud, precum și a CRD Sud a fost realizată prin intermediul mass-media, în presa electronică și scrisă națională și locală fiind înregistrate 82 de articole, 4 ieșiri la radio și 4 ieșiri la TV.

Alături de alte activități, ADR Sud a continuat procesul de implementare a proiectului „Renașterea meșteșugurilor populare autentice - moștenire culturală comună ca punct focal pentru dezvoltarea economică și turistică durabilă” prin care s-a urmărit verificarea cheltuielilor efectuate în cadrul proiectului de către ADR Sud și controlul de prim nivel a cheltuielilor efectuate de partenerul din România.

Totodată, ADR Sud a depus către BRCT Iași dosarul Raportului Final al proiectului . Ca urmare, a prezentării raportului final către Autoritatea de management a programului, a avut loc vizita de monitorizare, în cadrul căreia au fost verificate aspecte financiare și dovezi de implementare a activităților.

Obiectiv General 2 Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii

Potrivit POR Sud 2022-2024, elementul cheie al acestui obiectiv îl constituie creșterea coeziunii teritoriale și diminuarea disparităților intra-regionale prin dezvoltarea echilibrată a zonelor urbane și rurale. Accentul va fi pus pe sprijinirea și asigurarea accesului populației la servicii publice de calitate prin dezvoltarea și extinderea infrastructurii de alimentare cu apă, epurarea apelor uzate, reciclarea deșeurilor, pe promovarea ocupării și sprijinirea mobilității forței de muncă, sporirea eficienței energetice.

Abordarea acestor probleme într-un final ar contribui la îmbunătățirea calității vieții din spațiul rural și reducerea disparităților de dezvoltare economică și socială față de mediul urban, ceea ce va conduce la asigurarea unei dezvoltări regionale echilibrate în RDS.

Este bine cunoscut că, pentru asigurarea unui nivel de trai calitativ pentru cetățeni, serviciile și utilitățile publice de calitate joacă un rol important. Accesul populației la infrastructura de apă, canalizare și gestionarea deșeurilor continuă să fie o provocare majoră pentru RDS.

Conform datelor statistice, generate de BNS, în anul 2020, populația deservită de sistemul de alimentare cu apă a fost de 344.500 persoane, reprezentând 77,8% din populația RDS. În mediul urban populația conectată la sistemul de aprovizionare cu apă a fost 112.400 persoane, iar în mediul rural au fost conectate 231.900 persoane.

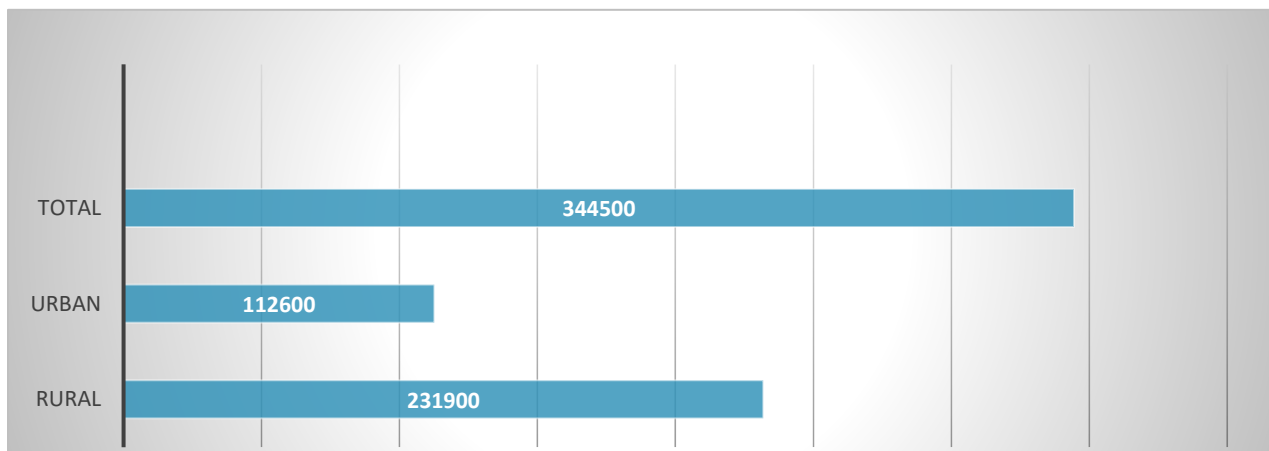
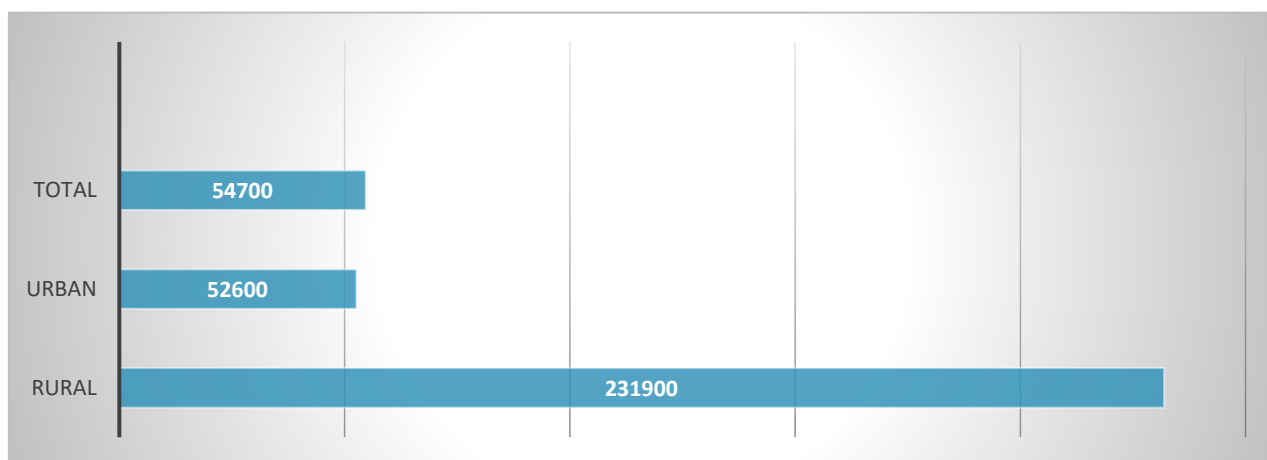

Figura nr.4 Populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă, mii persoane

Totodată putem menționa că, RDS în anul 2020, înregistrează progrese majore la capitolul infrastructură de apă, comparativ cu alte regiuni de dezvoltare, fiind poziționată pe locul II după UTA Găgăuzia (81% UTA Găgăuzia, 77,8% RDS, 65,5% RD Centru și 54,5% RD Nord).

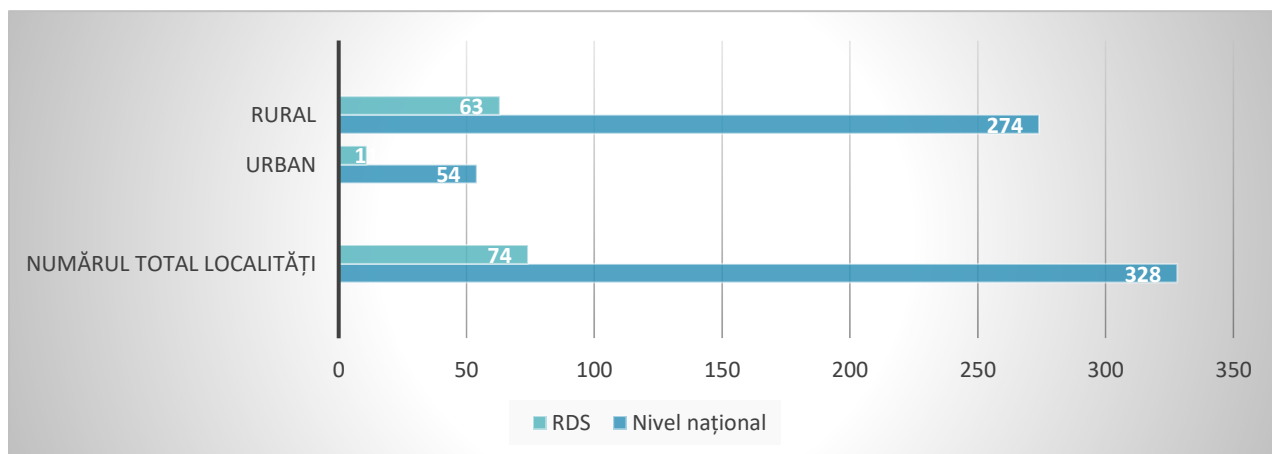
Potrivit datelor BNS, nivelul de dezvoltare a sistemului de canalizare în RDS este mai redus decât cel al sistemului de aprovizionare cu apă. În anul 2020, doar 54,7 mii persoane din populația regiunii era conecată la sistemul de canalizare, constituind 14,2% sub media națională 33%.

Figura nr.5 Populația deservită de sistemul public de canalizare, mii persoane

Infrastructura și managementul de gestionare a deșeurilor menajere solide, în RDS este suficient de dezvoltată. Indicatorul principal, utilizat la evaluarea domeniului MDS este rata de acoperire a localităților cu servicii de colectare a deșeurilor menajere. Astfel, putem menționa, că gradul de acoperire a localităților cu servicii de salubritate în anul 2020 în RDS, constituie 25,1 % față de media pe țară 21,4%.

Conform datelor furnizate de BNS, putem menționa, că numărul localităților rurale ce dispun de serviciul de colectare a deșeurilor este mult mai mare față de localitățile urbane.

Figura nr.6. Numărul localităților beneficiare a serviciului de colectare a deșeurilor

Chiar dacă RDS, înregistrează progrese modeste, putem menționa că, pentru următorii ani este necesar de concentrat eforturile către sporirea accesul la serviciile de alimentare cu apă , servicii de canalizare, cât și la serviciile de colectare a deșeurilor.

DIRECȚII PRIORITARE:

2.1 Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivelul RD Sud

În vederea realizării atingerii direcției privind îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare în domeniul aprovizionării cu apă și sanitație, în RD Sud, pentru anul 2022, au fost aprobate spre finanțare 9 proiecte, din care 7 fiind din domeniul AAS.

Finanțarea acestora fiind asigurată din sursele FNDRL cât și contribuțiile autorităților aplicante. Activitățile planificate întru realizarea direcției respective, se axează pe facilitarea din partea ADR Sud a procesului de implementare a proiectelor din domeniul AAS.

Trebuie de menționat faptul că, în perioada de raportare, implementarea la propriu a proiectelor respective, încă nu a demarat, deoarece unele proiecte sunt în proces de achiziții publice, iar alte sunt în așteptarea aprobării de către CNCDDL a costurilor actualizate.

Pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare a sectorului AAS în regiune, ADR Sud v-a implementa în perioada anilor 2022 – 2024 următoarele proiecte cu impact regional din sursele FNDRL:

#	Denumire proiect	Costul				
		estimat al proiectului, conform CF	actualizat a proiectului, din FNDRL	Contribuția beneficiarului,	Alocat din FNDRL	Contribuția transferată
1	2	3	4	5	6	7
1	Construcția apeductelor magistrale Iargara-Borogani-Iargara-Tigheci și a rețelilor de apeduct interioare în localitățile Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cucorani din raionul Leova	35.369.200,00	39.609.463,23	4.401.106,77	6.650.707,24	2.200.553,39
2	Construcția apeductelor interioare în satul Tomai și Sărată Răzeși, raionul Leova	32.480.020,00	30.316.177,95	8.058.732,05	5.556.007,00	4.029.366,03
3	Construcția Apeductului magistral Sărata Nouă, Sărăteni cu conectarea localităților: Seliște, Cazangic, Beștemac, Troian, Troița, Vozniseni, Covurlui, Sărăteni, Orac, Ceadâr, Colibabovca și	50.221.107,00	52.413.539,99	6.081.260,01	6.911.822,97	3.040.630,01

	Cneazevca din raionul Leova					
4	Apeduct magistral Ștefan Vodă-Căușeni –Căinari”	5.555.555,55	5.000.000,00	555.555,55	4.000.000,00	
5	Extinderea sistemului de canalizare în orașul Cimișlia	31.002.940,00	33.627.807,08	4.283.482,92	4.570.080,00	2.141.800,00
6	Modernizarea stației de epurare a apelor uzate din orașul Căușeni etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul Căușenii Vechi	62.832.400,00	58.260.142,56	15.198.617,44	6.500.000,00	7.600.000,00
7	Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelelor de canalizare și regionalizarea serviciului	50.807.864,00	56.660.569,52	9.736.460,48	5.500.000,00	4.868.230,24
TOTAL General		268.269.086,55	324.202.915,55	275.887.700,33	39.688.617,21	11.234.138,99

Proiectele menționate mai sus pe domeniul AAS se axează pe 2 componente de bază: sisteme de aprovizionare cu apă, canalizare și tratarea apelor uzate.

Ca urmare, a aprobării HG nr. 23 din 12.01.2022 cu privire la DUP 2022 – 2024, de către CNCDR prin Decizia nr. 03/22 din 01.02.2022 a fost aprobat Planul anual de finanțare din mijloacele Fondului Național pentru Dezvoltare Regională pentru anul 2022.

În contextul de ajustare a bugetelor proiectelor la situația de zi, au fost dispuse acțiuni de actualizare a documentației de deviz și de verificare de către entitățile atestate. În rezultat, CNCDR prin Decizia nr. 05/22 din 28.02.2022 a aprobat actualizarea costurilor ale proiectelor prioritare de dezvoltare regională incluse în Planul anual de finanțare pentru anul 2022.

Proiectul: „Construcția apeductelor magistrale Iargara-Borogani-Iargara-Tigheci și a rețelelor de apeduct interioare în localitățile Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cucorani din raionul Leova”

Rezultate atinse:

- după aprobarea PAF pentru anul 2022 și în contextul de ajustare a bugetelor proiectelor la situația de zi, a fost solicitat de la beneficiarul final acțiuni de actualizare și verificare de către entitățile atestate a documentației de deviz cu prezentarea Raportului de verificare;
- reieșind din numărul mare de solicitări de actualizare și verificare de către entitățile atestate a documentației de deviz, beneficiarul final nu a reușit să prezinte în termen, Raportului de verificare a documentației de deviz actualizat;

- în acest context a fost elaborat Contractul de finanțare ce urmează a fi încheiat în ADR Sud, Beneficiarul final și Partenerii acestuia.

Activități planificate:

- aprobarea de către CNCDDL a costului actualizat al proiectului prioritar de dezvoltare regională inclus în Planul anual de finanțare pentru anul 2022;
- semnarea Contractul de finanțare ce urmează a fi încheiat în ADR Sud, Beneficiarul final și Partenerii acestuia;
- obținerea din partea Beneficiarul final și Partenerii acestuia a 50 % din contribuția pentru lucrări pe contul Agenției;
- publicare anunțului pentru achiziționare lucrărilor de construcție și a serviciilor de supraveghere tehnică;
- semnarea Contractului de antrepriză și supraveghere tehnică;
- executarea lucrărilor de construcție.

Proiectul: „Construcția apeductelor interioare în satul Tomai și Sărată Răzeși, raionul Leova”

Rezultate atinse:

- după aprobarea PAF pentru anul 2022 și în contextul de ajustare a bugetelor proiectelor la situația de zi, a fost solicitat de la beneficiarul final acțiuni de actualizare și verificare de către entitățile atestate a documentației de deviz cu prezentarea Raportului de verificare;
- reieșind din numărul mare de solicitări de actualizare și verificare de către entitățile atestate a documentației de deviz, beneficiarul final nu a reușit să prezinte în termen, Raportului de verificare a documentației de deviz actualizat;
- în acest context a fost elaborat Contractul de finanțare ce urmează a fi încheiat în ADR Sud, Beneficiarul final și Partenerii acestuia.

Activități planificate:

- aprobarea de către CNCDDL a costului actualizat al proiectului prioritar de dezvoltare regională inclus în Planul anual de finanțare pentru anul 2022;
- semnarea Contractul de finanțare ce urmează a fi încheiat în ADR Sud, Beneficiarul final și Partenerii acestuia;
- obținerea din partea Beneficiarul final și Partenerii acestuia a 50 % din contribuția pentru lucrări pe contul Agenției;
- publicare anunțului pentru achiziționare lucrărilor de construcție și a serviciilor de supraveghere tehnică;
- semnarea Contractului de antrepriză și supraveghere tehnică;

- executarea lucrărilor de construcție.

Proiectul: *„Construcția Apeductului magistral Sărata Nouă, Sărăteni cu conectarea localităților: Seliște, Cazangic, Beștemac, Troian, Troița, Vozneseni, Covurlui, Sărăteni, Orac, Ceadâr, Colibabovca și Cneazevca din raionul Leova*

Rezultate atinse:

- după aprobarea PAF pentru anul 2022 și în contextul de ajustare a bugetelor proiectelor la situația de zi, a fost solicitat de la beneficiarul final acțiuni de actualizare și verificare de către entitățile atestate a documentației de deviz cu prezentarea Raportului de verificare;
- reieșind din numărul mare de solicitări de actualizare și verificare de către entitățile atestate a documentației de deviz, beneficiarul final nu a reușit să prezinte în termen, Raportului de verificare a documentației de deviz actualizat;
- în acest context a fost elaborat Contractul de finanțare ce urmează a fi încheiat în ADR Sud, Beneficiarul final și Partenerii acestuia.

Activități planificate:

- aprobarea de către CNCDDL a costului actualizat al proiectului prioritar de dezvoltare regională inclus în Planul anual de finanțare pentru anul 2022;
- semnarea Contractului de finanțare ce urmează a fi încheiat în ADR Sud, Beneficiarul final și Partenerii acestuia;
- obținerea din partea Beneficiarul final și Partenerii acestuia a 50 % din contribuția pentru lucrări pe contul Agenției;
- publicare anunțului pentru achiziționare lucrărilor de construcție și a serviciilor de supraveghere tehnică;
- semnarea Contractului de antrepriză și supraveghere tehnică;
- executarea lucrărilor de construcție.

Proiectul: *”Apeduct magistral Ștefan Vodă-Căinari-Căușeni*

Rezultate atinse:

- după aprobarea PAF pentru anul 2022 și în contextul de ajustare a bugetelor proiectelor la situația de zi, valoarea proiectului nu a suportat modificări. Prin urmare, a fost conform Cererii de finanțare, pentru anul 2022 s-a planificat etapa de elaborare a Studiului de Fezabilitate cu finanțare integrală din sursele FNDR. În rezultatul obținerii Studiului de Fezabilitate se va purcede la etapa elaborării

documentației tehnice de proiect, unde se va solicita din partea beneficiarilor o contribuție în mărime de 10 % din costul estimat al documentației tehnice de proiect;

- a fost elaborată și publicată documentația de atribuire pentru serviciile de elaborarea a studiului de fezabilitate;
- la data de 07.04.2022 a avut loc deschiderea ofertelor pentru serviciile de elaborarea a studiului de fezabilitate. În cadrul procedurii au fost depuse și evaluate 4 oferte. Ulterior de către Grupul de lucru pentru achiziții publice a fost desemnată oferta depusă de SRL „FLUXPROIECT”;
- la data de 09.06.2022 a fost semnat Contractul de antrepriză pentru serviciile de elaborarea a studiului de fezabilitate în valoare de 510.600,00 lei pe un termen de 4 luni;
- la data de 15.06.2022 a fost organizată prima ședință de lucru cu participarea reprezentanților partenerilor APL implicate, astfel fiind format Grupul de Lucru (GL) din reprezentanții APL implicate pentru colectarea și completarea chestionarului cu informații necesare elaborării SF;
- la data de 22.06.2022 către membrii GL din reprezentanții APL implicate a fost transmis chestionarul pentru completare.

Activități planificate:

- monitorizarea procesului de raportare din partea SRL „FLUXPROIECT” despre acțiunile întreprinse, progresele realizate și activitățile planificate;
- monitorizarea obținerii din partea Beneficiarul implicați a chestionarelor cu informațiile necesare pentru SF;
- organizarea unei ședințe unde va fi prezentat Studiul de Fezabilitate preliminar;
- organizarea unei ședințe unde va fi prezentat Studiul de Fezabilitate final.

Proiectul : ”*Extinderea sistemului de canalizare în orașul Cimișlia*”

Rezultate atinse:

- după aprobarea PAF pentru anul 2022 și în contextul de ajustare a bugetelor proiectelor la situația de zi, a fost solicitat de la beneficiarul final acțiuni de actualizare și verificare de către entitățile atestate a documentației de deviz cu prezentarea Raportului de verificare;
- în acest context a fost elaborat și ulterior semnat la data de 10.03.2022 Contractul de finanțare nr. 4/S331034C încheiat între ADR Sud, Beneficiarul final și Partenerii acestuia;
- imediat după semnarea Contractului de finanțare pe contul Agenției a fost debursat 50,0 % din contribuția beneficiarului destinat pentru lucrările de construcție;
- la data de 17.03.2022 a publicat anunțul de participare la licitația publică pentru lucrările de construcție și ulterior a demarat licitația publică pentru supravegherea tehnică a acestora;

- deschiderea ofertelor pentru lucrările de construcție a avut loc la data de 27.04.2022, în urma căreia au fost depuse 4 oferte, pentru care au fost solicitate clarificări, astfel în prezent sunt în curs de evaluare;
- deschiderea ofertelor pentru serviciile de supraveghere tehnică a avut loc la data de 28.04.2022, în urma căreia au fost depuse 8 oferte, pentru care au fost solicitate clarificări, astfel în prezent sunt în proces de evaluare a acestora.

Activități planificate:

- semnarea Contractului de antrepriză și supraveghere tehnică;
- executarea lucrărilor de construcție.

Proiectul : ”Modernizarea stației de epurare a apelor uzate din orașul Căușeni etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul Căușenii Vechi”

Rezultate atinse:

- după aprobarea PAF pentru anul 2022 și în contextul de ajustare a bugetelor proiectelor la situația de zi, a fost solicitat de la beneficiarul final acțiuni de actualizare și verificare de către entitățile atestate a documentației de deviz cu prezentarea Raportului de verificare;
- în acest context a fost elaborat și ulterior semnat la data de 10.03.2022 Contractul de finanțare nr. 2/S331002C încheiat între ADR Sud, Beneficiarul final și Partenerii acestuia;
- imediat după semnarea Contractului de finanțare pe contul Agenție a fost debursat 50,0 % din contribuția beneficiarului destinat pentru lucrările de construcție;
- la data de 18.03.2022 a publicat anunțul de participare la licitația publică pentru lucrările de construcție și ulterior a demarat licitația publică pentru supravegherea tehnică a acestora;
- deschiderea ofertelor pentru lucrările de construcție a avut loc la data de 15.04.2022, în urma căreia au fost depuse 2 oferte, Ulterior de către Grupul de lucru pentru achiziții publice a fost desemnată oferta depusă de SRL „Atractiv Invest” în calitate de Lider asociat.
- la data de 08.06.2022 a fost semnat Contractul de antrepriză pentru executarea lucrărilor de construcție în valoare de 70.754.188,55 lei pe un termen de 12 luni;
- deschiderea ofertelor pentru serviciile de supraveghere tehnică a avut loc la data de 08.04.2022, în urma căreia au fost depuse 9 oferte, pentru care au fost solicitate clarificări, astfel în prezent sunt în proces de evaluare a acestora.

Activități planificate:

- semnarea Contractului de supraveghere tehnică;
- executarea lucrărilor de construcție.

Proiectul : ”Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelelor de canalizare și regionalizarea serviciului”

Rezultate atinse:

- după aprobarea PAF pentru anul 2022 și în contextul de ajustare a bugetelor proiectelor la situația de zi, a fost solicitat de la beneficiarul final acțiuni de actualizare și verificare de către entitățile atestate a documentației de deviz cu prezentarea Raportului de verificare;
- în acest context a fost elaborat și ulterior semnat la data de 10.03.2022 Contractul de finanțare nr. 3/S331026C încheiat între ADR Sud, Beneficiarul final și Partenerii acestuia;
- imediat după semnarea Contractului de finanțare pe contul Agenției a fost debursat 50,0 % din contribuția beneficiarului destinat pentru lucrările de construcție;
- la data de 18.03.2022 a publicat anunțul de participare la licitația publică pentru lucrările de construcție și ulterior a demarat licitația publică pentru supravegherea tehnică a acestora;
- deschiderea ofertelor pentru lucrările de construcție a avut loc la data de 16.04.2022, în urma căreia au fost depuse 3 oferte, pentru care au fost solicitate clarificări, astfel în prezent sunt în curs de evaluare;
- deschiderea ofertelor pentru serviciile de supraveghere tehnică a avut loc la data de 08.04.2022, în urma căreia au fost depuse 9 oferte, pentru care au fost solicitate clarificări, astfel în prezent sunt în proces de evaluare a acestora.

Activități planificate:

- semnarea Contractului de supraveghere tehnică;
- executarea lucrărilor de construcție.

2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri

Elementul cheie al acestei măsuri reprezintă crearea de noi structuri regionale și locale de sprijinire a afacerilor, modernizarea și extinderea celor existente având ca scop atragerea investițiilor, revigorarea și dezvoltarea economiilor locale și regionale.

Pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare a sectorului ISA în regiune, ADR Sud v-a implementa în perioada anilor 2022 – 2024 următorul proiect cu impact regional din sursele FNDRL:

Tabelul nr.4. Proiecte în domeniul ISA incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2022, MDL

Denumire proiect	Costul				
	estimat al proiectului, conform CF	actualizat a proiectului, din FNDRL	Contribuția beneficiarului,	Alocat din FNDRL	Contribuția transferată
2	3	4	5	6	7
Racordarea la utilități a subzonei nr.18(Cahul) din cadrul Zonei Economice Libere Bălți	10.464.190,00	11.962.541,56	1.353.228,44	9.400.760,00	676.614,22
TOTAL General	10.464.190,00	11.962.541,56	1.353.228,44	9.400.760,00	676.614,22

Proiectul prevede sporirea atractivității investiționale în economia RD Sud și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor, prin crearea unui obiectiv de suport în afaceri conectat la structura de acces și utilități publice.

Rezultate atinse:

- după aprobarea PAF pentru anul 2022 și în contextul de ajustare a bugetelor proiectelor la situația de zi, a fost solicitat de la beneficiarul final acțiuni de actualizare și verificare de către entitățile atestate a documentației de deviz cu prezentarea Raportului de verificare;
- în acest context a fost elaborat și ulterior semnat la data de 10.03.2022 Contractul de finanțare nr. 1/S111016L încheiat între ADR Sud, Beneficiarul final și Partenerii acestuia;
- imediat după semnarea Contractului de finanțare pe contul Agenției a fost debursat 50,0 % din contribuția beneficiarului final destinat pentru lucrările de construcție;
- la data de 17.03.2022 a publicat anunțul de participare la licitația publică pentru lucrările de construcție și ulterior a demarat licitația publică pentru supravegherea tehnică a acestora;
- deschiderea ofertelor a avut loc la 11.04.2022, au fost depuse 2 oferte. Procedura a fost anulată din cauza insuficienței fondurilor alocate. La data de 24.05.2022 a fost publicat anunțul de participare la o procedură de achiziții publice repetată;
- deschiderea ofertelor a avut loc la 14.06.2022, în urma căreia au fost depuse 4 oferte. astfel în prezent sunt în curs de evaluare;
- deschiderea ofertelor pentru serviciile de supraveghere tehnică a avut loc la data de 28.04.2022, în urma căreia au fost depuse 2 oferte. Procedura a fost anulată din motivul oferte neconforme;
- deschiderea ofertelor pentru serviciile de supraveghere tehnică a avut loc la data de 21.06.2022. În cadrul procedurii au fost depuse și evaluată 1 ofertă. Ulterior de către Grupul de lucru pentru achiziții publice a fost desemnată oferta depusă de SRL „VERLUXCONS”.

Activități planificate:

- semnarea Contractului de supraveghere tehnică;

- executarea lucrărilor de construcție.

2.3 Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbări climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor

Măsura respectivă, pune accentul pe sprijinirea eficienței energetice și extinderea utilizării energiei din surse regenerabile în infrastructurile publice. Prin promovarea investițiilor în eficiența energetică se urmărește reducerea consumului de energie în clădirile publice și confortul termic. De asemenea, măsura respectivă are ca scop și sporirea nivelului de conștientizare și de promovare a beneficiilor utilizării surselor de energie regenerabile.

Pe parcursul anului 2022, de către ADR Sud nu au fost inițiate proiecte noi de îmbunătățire a eficienței energetice, însă a continuat procesul de implementare a proiectelor din domeniul EE, anume la capitoul organizarea recepțiilor lucrărilor de construcție.

Tabelul nr.5. Proiecte în domeniul EE cu finanțare din sursele Uniunii Europene prin intermediul GIZ, MDL cu TVA la cota 0 (zero)

Denumire proiect	Costul			Valorificat	Statut
	estimat al proiectului	Contribuția Uniunii Europene	Contribuția beneficiarului,		
2	3	4	5	6	7
Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic "Constantin Spătaru" din orașul Leova	54.476.253,00	60.487.427,76	1.790.059,00	62.277.486,76	În proces de recepție
Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic "Matei Basarab" din orașul Basarabeasca	18.516.322,00	25.060.350,18	220.300,00	25.280.650,18	În proces de recepție
	72.992.575,00	85.547.777,94	2.010.359,00	87.558.046,94	

Lucrările de construcție pentru proiectul "Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic "Constantin Spătaru" din orașul Leova sunt realizate în proporție de 100%. Urmează organizarea recepției la terminarea lucrărilor a obiectului. Actul de primire predare a costurilor investiționale și raportul final sunt în curs de elaborare. Finalizarea acestuia a fost preconizată pentru trimestrul III anul 2022.

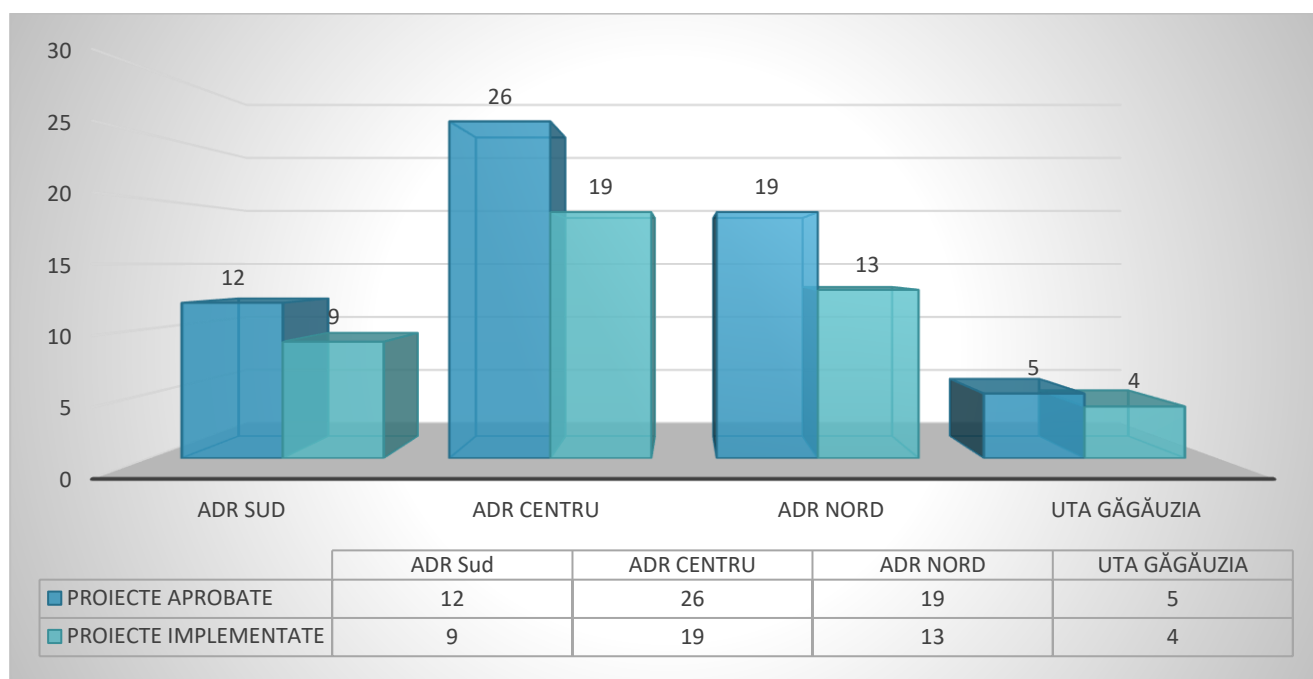
Lucrările de construcție pentru proiectul "Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic "Matei Basarab" din orașul Basarabeasca, la fel sunt realizate în proporție de 100%. Urmează organizarea recepției la

terminarea lucrărilor a obiectului. Actul de primire predare a costurilor a fost elaborat, la moment acesta nu este semnat de către părți, odată cu realizarea activităților de recepție acesta va fi semnat. Raportul final al proiectului este în curs de elaborare. Finalizarea acestuia a fost preconizată pentru trimestrul III anul 2022.

Obiectiv General 3: Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de coordonare și implementare a politicii de dezvoltare regională

Implementarea cu succes a politicii de dezvoltare regională presupune un efort conjugat al MIDR, ADR Sud, CRD Sud, APL și agenților economici regionali, fiind susținută prin intermediul fondurilor naționale precum și a celor oferite de donatori externi. Finanțarea politicii de dezvoltare regională este asigurată de a lungul timpului din Fondul național de dezvoltare regională, pentru care anual din bugetul statului sunt alocate mijloace bănești pentru finanțarea proiectelor regionale.

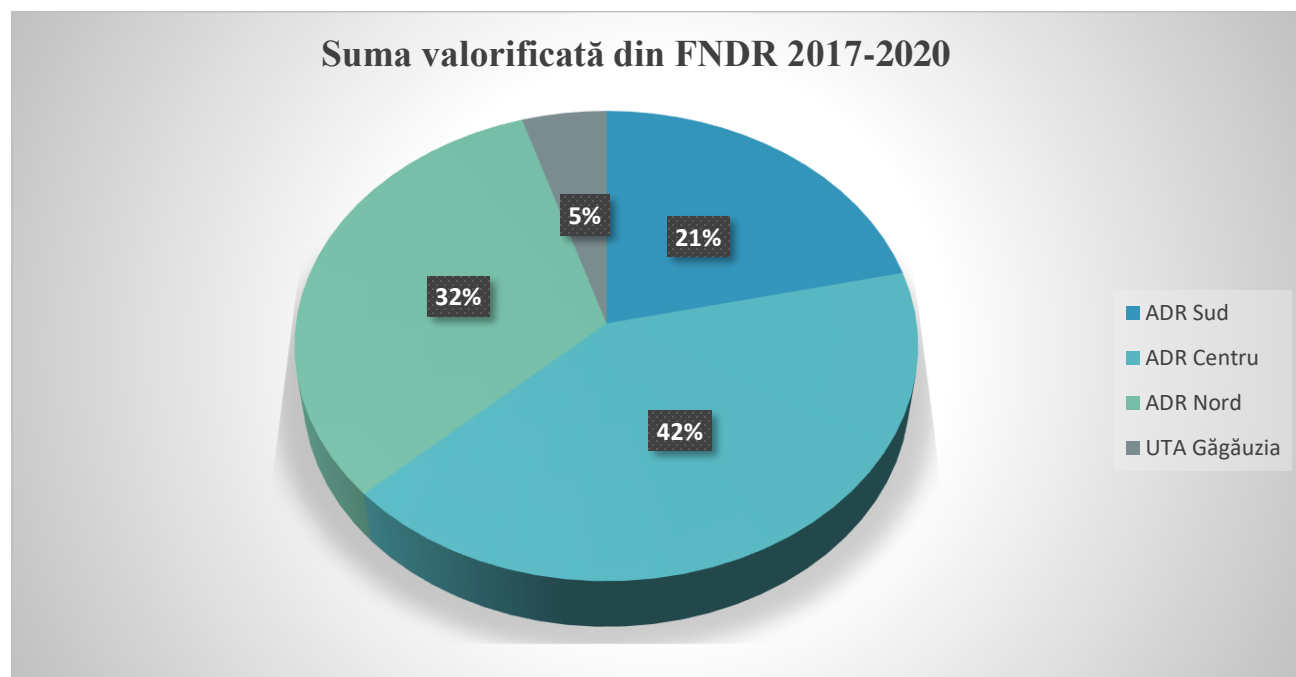
Conform graficului de mai jos, putem aprecia situația aferentă numărului de proiecte aprobate în DUP 2017-2020 pe fiecare regiune, inclusiv numărul de proiecte implementate din FNDR pe anii 2017-2020 în fiecare regiune de dezvoltare.

Figura nr.7. Proiecte aprobate/implementate DUP 2017-2020

Ca urmare a datelor analizate, putem menționa că RDS, se află pe poziția 3 în clasament, cu 12 proiecte aprobate în DUP 2017-2020, dintre care 9 proiecte implementate, urmată de regiunea UTA Găgăuzia cu

5 proiecte aprobate , dintre care 4 implementate. Din numărul total de proiecte 62 aprobate în DUP 2017-2020, 45 proiecte au fost implementate. În acest context, putem aprecia gradul de implementare a proiectelor în raport cu proiectele aprobate în DUP 2017-2020, constituind 72,6 %.

Figura nr.8. Suma valorificată din FNDR 2017-2020

Analizând graficul observăm că, RDS se află pe poziția a treia după suma valorificată din FNDR în perioada 2017-2020. Rata de valorificare a mijloacelor financiare din suma totală valorificată de către toate regiunile din FNDR, pentru RDS constituie circa 21,4 %.

Scopul acestui obiectiv este acela de a îmbunătăți managementul procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională. În acest sens, întru realizarea acestui deziderat, acțiunile au fost orientate spre:

- Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională;
- Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională;
- Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională

Realizarea acestui obiectiv necesită consolidarea tuturor actorilor instituționali implicați în procesul dezvoltării regionale asigurând o abordare unică și integrată de planificare, coordonare și evaluare a investițiilor publice direcționate spre dezvoltarea regiunilor. Acest fapt, presupune o comunicare între actorii responsabili cât mai eficientă, concentrarea eforturilor comune necesare implementării politicii de dezvoltare regională, dar și experiențele noi aferente politicii de dezvoltare regională.

DIRECȚII PRIORITARE:

3.1 Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională

Această direcție presupune eficientizarea procesului de implementare a politicii de DR, prin realizarea următoarelor 2 măsuri:

1. *Facilitarea procesului de mobilizare de finanțări adiționale și consolidarea parteneriatelor cu partenerii de dezvoltare.*

În cadrul Fondului de Granturi regionale pentru dezvoltare urbană, finanțat de Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Polonia aferent programului polonez de cooperare pentru dezvoltare-Polish aid, ADR Sud a obținut finanțare pentru proiectul „Suport orașelor din Regiunea de Dezvoltare Sud privind implementarea eficientă a politicilor publice naționale în domeniul dezvoltării urbane”.

Astfel, agenția a semnat 1 contract de finanțare cu Solidarity Fund PL în Moldova, în calitate de partener strategic, în valoare de 22.000,00 EUR, proiectul urmând a fi implementat până la sfârșitul lunii noiembrie curent.

De asemenea, Agenția de Cooperarea Internațională a Germaniei (GIZ), partener al ADR Sud, a oferit o serie de instruirii atât agenției, cât și actorilor regionali din RD Sud, prin desfășurarea a 3 ateliere aferente dezvoltării și consolidării capacităților actorilor locali și regionali cu privire la rolul lor în implementarea Agendei 2030, a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă și a Strategiei Naționale de Dezvoltare. Activitatea dată a fost organizată în cadrul proiectului „Suport Guvernului Republicii Moldova în implementarea Agendei 2030.

2. *Eficientizarea procesului de monitorizare și evaluare a politicii și proiectelor de dezvoltare regională.*

Activitățile acestei măsuri vor fi orientate spre realizarea aspectelor ce țin de actualizarea/modernizarea bazei de date regională, care va permite furnizarea indicatorilor regionali. De asemenea, monitorizarea atingerii rezultatelor, prin monitorizarea continuă a indicatorilor de realizare, actualizarea informației cu privire la proiectele cu impact regional implementate în RDS.

În prima jumătate a anului 2022, a fost evaluat 1 proiect de dezvoltare regională implementat din sursele FNDR:

- Construcția apeductului magistral Leova-Filipeni-Romanovca, implementat în perioada anilor 2014-2016.

Evaluarea proiectului a fost realizată în scopul aprecierii eficacității acțiunilor întreprinse în cadrul proiectului, progresul realizat în raport cu obiectivele stabilite. În acest sens, au fost solicitate informații de la primăriile Filipeni, Romanovca, raionul Leova, Consiliul Raional Leova, SA ”Apă Canal” Leova.

3.2 Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională

În scopul realizării acestei direcții, acțiunile vor fi axate pe următoarele măsuri:

1. *Cartografierea anuală a proiectelor implementate în RD Sud cu suportul partenerilor de dezvoltare.*
2. *Identificarea oportunităților de finanțare prin aplicarea la diferite programe și proiecte naționale și externe cu excepția FNDRL*

Pe parcursul primului semestru al anului 2022, în vederea realizării direcției respective, nu au fost realizate careva activități.

3.3 Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională

Această măsură ține de dezvoltarea abilităților și competențelor angajaților ADR Sud cât și altor actori regionali (CRD Sud, APL de nivelul I,II) în domeniul dezvoltării regionale, prin participarea la diferite sesiuni de instruire, ateliere de lucru, mese rotunde și vizite de lucru. În acest sens, în perioada ianuarie–iunie 2022, au fost organizate următoarele forme de instruire cu participarea actorilor regionali, după cum urmează:

Tabelul nr.6. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali pe forme de instruire

Forma de instruire	Număr sesiuni	Număr participanți		
		ADR	CRD	APL din RDS
Sesiuni de instruire /traininguri	8	11	1	5
Ședințe, ateliere de lucru, mese rotunde	22	65	26	172
Vizite de studiu	1	1		

Au fost fortificate capacitățile instituționale în domeniile: achiziții publice, scrierea cererilor de finanțare și implementarea proiectelor, monitorizarea implementării programelor de cooperare transfrontalieră și transnațională, consolidarea capacităților actorilor locali și regionali cu privire la rolul lor în implementarea Agendei 2030, planificare strategică. Specialiștii ADR Sud, au facilitat participarea unui membru CRD Sud/ APL I Leova în cadrul instruirilor organizate cu suportul GIZ Moldova și a 2

reprezentanți APL I Cahul în cadrul instruirilor organizate MIDR cu suportul Solidarity Fund PL în Moldova.

În contextul Concursului de propuneri de proiecte pentru dezvoltarea locală, desfășurat în cadrul Programului național de dezvoltare locală cu finanțare din FNDRL, au fost desfășurate 9 sesiuni de informare și instruire pentru APL de nivelurile I și II din RDS, în cadrul cărora au participat în total 369 persoane interesate, dintre care 165 de primari.

Cooperarea cu partenerii de dezvoltare

Atragerea investițiilor internaționale și colaborarea cu partenerii de dezvoltare în vederea finanțării și cofinanțării proiectelor în DUP 2022-2024 și POR Sud 2022-2024 reprezintă o prioritate pentru Agenția de Dezvoltare Regională Sud. În acest sens, implementarea politicii de dezvoltare regională e necesar să fie susținută de către partenerii externi de dezvoltare.

- Pe parcursul perioadei de raportare, ca urmare a concursului lansat de către Solidarity Fund PL în Moldova, ADR Sud a elaborat aplicația cu tematica ”Suport orașelor din Regiunea de Dezvoltare Sud privind implementarea eficientă a politicilor publice naționale în domeniul dezvoltării urbane, ca rezultat final agenția a obținut finanțare pentru proiectul respectiv.
- Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) în cadrul proiectului ”Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea Agendei 2030” a oferit instruire ADR Sud și actorilor regionali, prin desfășurare unui atelier de instruire cu tematica Consolidarea capacităților actorilor locali și regionali cu privire la rolul lor în implementarea Agendei 2030 și a Strategiei Naționale de Dezvoltare.

Provocări și riscuri

În condițiile actuale în care ne aflăm, războiul din țara vecină, inflația, criza energetică, migrarea populației apte de muncă, valul de emigranți, toate acestea pot constitui principala provocare în derularea și implementarea proiectelor de dezvoltare regională.

La fel un impediment în procesul implementării proiectelor de dezvoltare regională, îl constituie capacitățile reduse a beneficiarilor de a obține documente permissive, fapt ce tergiversează procesul de lucru.

Disponibilitatea redusă a datelor statistice este o constrângere pentru procesul de monitorizare și evaluare eficientă. E necesar, ca datele să fie actualizate și publicate sistematic pe pagina BNS.

Calitatea slabă a documentației tehnice, care necesită deseori revizuirii, astfel afectând procesul de implementare a proiectelor.

Procedurile repetate de achiziții publice, se generează întârzieri serioase în implementarea proiectelor.

Lecții învățate și bune practici

O modalitate de valorificare a experienței obținută în prima jumătate a anului 2022 este de a însuși lecțiile importante, care pot fi utile în continuare pentru toate părțile implicate în procesul de implementare a POR Sud 2022-2024.

În acest context, pe parcursul perioadei de raportare au fost desfășurate o serie de instruirii, surse de bune practici în domeniile planificării strategice, managementul proiectelor, consolidarea capacităților actorilor locali și regionali, achizițiilor publice.

De asemenea, a fost desfășurată o vizită de studiu în Polonia, participând la sesiunea ”Cooperarea Poloniei în cadrul parteneriatului estic al UE-Provocări și factori de succes în construirea unui sistem de revitalizare urbană în Republica Moldova”. Principalele obiective ale Forumului Urban Mondial au fost axate pe creșterea gradului de conștientizare cu privire la urbanizarea durabilă, îmbunătățirea cunoștințelor colective privind dezvoltarea urbană durabilă și colaborarea cu toate părțile interesate.

Totodată, pentru implementarea eficientă a activităților planificate, este necesar implicarea părților interesate de la începutul proiectului, concomitent cu implicarea indispensabilă a experților în domeniile aferente dezvoltării regionale.

Concluzii

POR Sud este cel mai important document de planificare strategică la nivelul RDS, care stabilește prioritățile de dezvoltare a regiunii pe termen mediu, fiind orientate spre sporirea calității vieții cetățenilor. Activitățile desfășurate pe parcursul perioadei de referință au rezultat din obiectivele generale și direcțiile prioritare stabilite în POR Sud 2022-2024.

Astăzi, când raportăm asupra implementării POR Sud 2022-2024, putem menționa că, perioada semestrului I anul 2022 se caracterizează printr-o perioadă cu întruniri, ședințe a grupului de lucru pentru elaborarea Programului Operațional Regional Sud, ședințe a grupului de lucru pe achiziții publice, proceduri de licitații publice.

- Astfel, în rezultatul acestora, putem scoate în evidență principalele de activități realizate de ADR Sud, accentul fiind pus pe: Aprobarea de către CRD Sud a POR Sud 2022-2024, principalul document de planificare strategică la nivelul RDS;
- Semnarea de către ADR Sud a 9 contracte de finanțare cu beneficiarii;
- Semnarea de către ADR Sud a unui contract de antrepriză cu operatorii economici pentru executarea lucrărilor de construcție-montaj, proiect finanțat din sursele FNDR;
- Semnarea de către ADR Sud a unui contract de prestări servicii pentru elaborarea Studiului de Fezabilitate;
- Facilitarea procesului de dezvoltare a capacităților actorilor de dezvoltare regională RDS;
- Asigurarea transparenței activității ADR Sud.

În acest context, ADR Sud va întreprinde în continuare măsuri de realizare cu succes a tuturor activităților prevăzute în planul de activități pentru anul 2022.

Director interimar ADR Sud

ELABORAT

Specialist SME

VIZAT

Șef Secției SMIP

Șefa Secției SPCR

COORDONAT:

Șef Direcție politici de dezvoltare regională:

Șef adjunct Direcție, Șef Secției relații cu instituțiile de dezvoltare regională

PÎNZARI Ion _____

SLĂNINĂ Ina _____

POPUȘOI Andrei _____

COROIAN Irina _____

MALAI Igor _____

TĂBĂCARU Sergiu _____

